

MOR

ÖLÜM KARNAVALI

Söyleşi: Tolga Meriç

“Ben Mor’da bir aşk ve cinayet hikayesi anlatıyor görünürken hızla giden bir arabadan dışarıya bakıyor, varılacak uçurumun kilometre taşlarını sayıyorum.”

*Romanınızda, para eşyalara bile ömür biçer. Revan, ‘Kadife döşemeli iki fiskos koltuğu, kardeşi Fikran’ın zevki sayarak aşağılar. Mobilyalar ‘lenduha’ gibidir artık, Viyana aynalı konsol ve yemek masası, yıldızlı avizeler, yurtdışı gezilerinden getirilmiş maşrapalar, tepsilere bir zamanlar ‘eve doldurmaya çok heveslendikleri çöplerdir.

Revan’ın andığı dönem 80’li yıllardır. Kocasını İlhan Sacit’in yükselme dönemine denk gelen ve yeni bir sosyo ekonomik düzenin bireylere yansımaları biçiminde romanda yer alan bu süreçte kimi insanların eline, çoğunlukla yasal olmayan yollarla, yiyip içmekle bitmeyecek paralar geçti. O bölümde Revan’ın dili ve kavrayışıyla bu dönüşüm dönemini vurgulamak istedim. Hileyle, yolsuzlukla, kolay kazanılan bu paranın harcanması gerekliliği ülkede acıklı bir görgüsüzlük, savurganlık ve özentiye neden oldu. Moda sık sık değişiyor günün en gözde eşyaları iki sene sonra demode hale geliyordu. Kristal avizeler atılarak yerine yerden aydınlatmalar alınıyor, oymalı kadife koltuklar ayağa düşüp İtalyan ve Amerikan mobilyalar moda oluyordu. Bu insanların mimarların döşediği evlerde rahatsız olmalarına tanık olduk. Sindirilmiş bir kültür olmayınca evler çok karmaşık, bit pazarı havasında bir hal aldı. Eşyalar, Revan’ın sahnesinde olduğu gibi, insanın üstüne gelmeye başladı. Acıklı ya da gülünç, ama Mor’daki bu bölüm, özünde o döneme bir göndermedir ve politik bir içerik taşır.

*Renginur’un babası ölüm döşegindedir. Ama para üzüntüyü kovalamış gibidir. Mor, paranın sızdığı çok değişik alanlara açılır. Mesela kişinin inancına bile tesir ettiği saptanır: Revan Tanrı’nın yüzünü eskisi gibi göremez artık. Para ve özgürlük üstüne neler söylersiniz?

Konu edilen dönemde yükselen, öncelikli değer haline gelen para kaçınılmaz olarak belli insani ve toplumsal değerleri erozyona uğrattı. İlişki biçimleri, genel doğrular ve inançlar önemini kaybetmeye başladı. Mor’da asıl anlatmak istediğim bu toplumsal çözülme, dağılma ve değer değişimi sürecidir. Parayla özgürlüğün yan yana konması sığ bir bakışı yansıtır. Çünkü benim açımdan asıl önemli olan ruh özgürlüğüdür. Bu yoksa kişi hiçbir zaman özgür olamaz, tersine hayatlar ve düşler güdükleşir. Sözümleri ettiğimiz tablo içinde para kimilerinde bir özgürlük yanılsaması yarattı ama bu, temelde değerlerin yozlaşmasıyla ilgiliydi. Garip bir benzetme belki ama özgürlük ve itibar “piyanist şantör”ün konuklarına gösterdiği ilgi kadar sahte ve gülünçtü. ‘Paran varsa özgürsün’, ‘Paran kadar konuş’ gibi sözler böyle türedi. Yani para kazanmak için gayri meşru yollara sapmak, parayla egemenlik kurmak, en ucuzu, evdeki kadına mahkum olmamak, arazi taşıtıyla dolaşım istediğini satın alabilmek ve dolarla bahşiş bırakmak yoz insanlara göre özgürlük olabilir. Ama paranın tek başına insanın düşünsel ve duygusal yapısını özgürleştirmediği, tam tersine başka bağımlılık ve tutsaklıklar getirdiği ortada. Paraya tapan, bir çok şeyden vazgeçiyor. O zaman da iş

tersine dönüyor: Bir şeylere satılmış oluyor. Bundan daha onur kırıcı, daha ağır bir bedel yoktur. Üstelik kaybedilen onur ve insanlık, yeri hiçbir şeyle doldurulamayan nedensiz bir boşluk, yoğun bir iç sıkıntısı ve bencillik yaratıyor sığ insanda.

*Paranın yarattığı çok ironik başka bir saptamanız: Revan, kültüründe asla yokken, İlhan'dan boşanırsa geçen yılların harcanmış sayılacağını sezip hiç grup seks yapmadığına yanar!

Revan, sıradan biri. Yıkılmakta olan değerlerin yerini doldurmak üzere onun gibilere empoze edilenlerin etkisi altında yaşamaya çalışıyor. Sesyete, kadın ve magazin dergilerinde cinselliğin ruhsuz, biçimsel, abartılmış ve mutlaka denenmesi gereken şeyler olarak öne sürülen örneklerine özeniyor. Otuz yıllık evliliği boyunca cinsel doyumdan uzak kalmış Revan düzeyinde bir kadının özlemleri modaya, bir gereklilik gibi dayatılan sıradan önermelerin ötesine geçip gerçek, özümsemiş bir özgürlük duygusuna varamıyor. Bir uçtan ötekine, daha önce dudağını uçuklatacak şeyler hayal etmeye savruluyor. Bir jigolo tutmak, çirkin ayak parmaklarını kırdırıp estetik ameliyat yaptırmak da dahil bu hayallere. Bunları deneyecek cesareti bulabilse bile çok geç kalmış olduğundan eli boş ve daha yorgun çıkabilir işin içinden. Bu tür içeriksiz insanlar iyi ya da kötü kendilerine ait değerleri kaybedince paradan başka tutunacak hiçbir şeyleri kalmıyor çünkü. Önceki değerlerinden bütünüyle sıyrılmadıkları için suçluluk duyguları, pişmanlıklar başlıyor. Burada önemli olan nokta o anın Revan'ın kendi yoksunluklarının farkına vardığı an olması. Hep kocasının adıyla kimlik kazandığını, bir hiç olduğunu gördüğü an. Kendisi olmak için, en kısa, en kolay yoldan, en radikal olana yöneliyor böylece.

*Fikran ise paranın olanaklarını pervasızca hayata geçirir. Ramazan'ı para karşılığı talep eder.

Bu kadın tipi seksenli yıllarda en göz önünde örnekleriyle toplumumuzda yer aldı. Cinsellik üst sınıf tarafından bile ticari nitelik kazandı ve erkek fahişeler sosyete kadınlarıyla ilgili gözlemlerini gazete sayfalarına taşır oldular. Paranın satın almayacağı hiçbir şeyin kalmadığı bir ortamda bunların yaşanması da doğal sonuç olarak. Fikran, sayıları hiç de az olmayan ve eniştesinin parasıyla özgürleştiğini sanan yoz bir kadın tipinin romandaki trajikomik örneği. Ramazan'a gelince: İnsanların umudu, namusuyla çalışıp insan gibi yaşama şansı kalmayınca ellerinde ne varsa onu kullanmaya, hatta kutsal bildiğini sömürüye açma durumuna geliyorlar. Cinsellikle ilgili tek bir tabum var. İki insan arasındaki en güzel, en sıcak ve en mahrem ilişkiye paranın kirinin bulaşması. Bu insanca eylemin alınır satılır, üzerine pazarlık edilir kaba saba bir hale gelmesini çirkin ve türü aşağılayan bir eylem olarak görüyorum. Tenin parayla ilişkisinin insan ruhunda açacağı yaralar çok derindir. Kolay kolay iyileşmez. Ama durum çeşitli yollarla meşrulaştırıldı. Düşünün, mazbut, doğulu bir kapıcı ailesi kızlarını apaçık pazarlıyor İlhan Sacit'e. Renginur'un babası kasabadan geldiğinde namus ve onuru için cinayet işleyebilecek biriyken kızının namusunu kirleten ve gayri meşru çocuk doğurmasına neden olan adamın önünde saygıyla eğiliyor ve ceketini ilikliyor. Kocasının ölüm döşeginde yatan Fatmuş ise yaşlı otel doktoruyla ilişki kurmaktan kaçınmıyor. Doktor varlıklısıdır ve mirasçısı yoktur çünkü.

*Renginur'un dayısı Adem, bu meşrulaştırmaya cinselliğin yasak, günah sayılmış yüzlerini de katıyor ve "İlhan Sacit'in otelinde 'her şey olabilir,' Diyor.

"Yeni Yalan Zamanlar" da dediğim gibi "Başarının asıl ölçütünün para ve ona dayalı güç olduğu bir çağda, kurallar ancak güçsüzler ve küçük, zavallı insanlar için geçerlidir."

Parası olansa her durumda saygındır. O romanda küçük, tutucu bir kasabadan İstanbul'a gidip yerleşen biri, zengin olduktan sonra, eşcinsel partneriyle beraber kasabaya gelir. Durum apaçıktır ama asla kınanmaz. Bütün akrabalarını toplayıp onları güzel restoranlara götürür. Herkes memnundur ve ne takmış takıştırmış erkek sevgiliyle ne de o parayı nasıl kazandığıyla hiç kimse ilgilenmez... Şu çıkıyor tabii buradan: 'Para kazanan insanın her şeye hakkı vardır'. Ama aynı durumda çulsuz biriyle karşılaşsalar onu kınamaktan hatta linç etmekten bir an geri durmayacaklardır. Demek saygın olan asıl şey para. Paranın bu belirleyiciliği yakıcıdır.

*Adem'e ilişkin bir saptama ise çok karmaşık iktidar ilişkilerine açılır: 'Gidip İlhan Sacit'in önünde ceketini ilikleyip yalakalık yapsa, takke giyip Adviyeyeyle namaza otursa herkes pek mutlu olacak, el üstünde tutacaktı onu oysa.' Bir yanda para, bir yanda din... Bu iki kavramın işbirliği ettiği o nokta... Baştanımazlık bastırılmış olacak belki.

Tam da öyle. Bu iki kavram içinde İlhan onu, uyumsuz, dik bir adam olarak görüyor. Kendisi dindar olmamakla birlikte küçük adamların inanmazından tedirginlik duyabiliyor ve onu bu yüzden hem boyundan büyük bir biçimde özgür hem de yönetilemez, dolayısıyla tehlikeli buluyor. İlhan gibi bir adamın iktidarının dışında duran böyle biriyle fazla ilgilenmesi beklenmez. Zaten onun gibi adamlar, kendince bir yaşama felsefesi geliştirmiş bu halk tipiyle –çarıklı erkanıharp- uğraşmaz ve onları hor görürler. Muhatap olmamaya da çalışırlar çünkü bir biçimde eleştirilme riskleri vardır. İlhan Sacit, Adem tarafından onaylanmayacağını biliyor. Ancak itaat ederse, düşüncelerini kendine saklayıp saygılı davranırsa Adem'i kullanmaya gönül indirebilir. Oysa Adem kullanılabilir olmadığını sanıyor. Tabii İlhan Sacit'in tavrından dolayı da böyle düşünüyor. Burada ince bir çizgi var: Kanısı bir yandan da itilmişliğiyle ilgili. Yani İlhan Sacit onu masasına oturtsa ya da ona biraz daha hoşgörü gösterse pekala teslim olabilir. Biraz da ulaşamadığını reddetmekle ilgili bir uzaklık bu.

*Ölüm-para-cinsellik üçgeni de kurulur romanda. Adem "Niye bu kadar çok düzüşüyorlar acaba? Çok mu yalnızlık çekiyorlar, yoksa kendilerini yavaş yavaş ölüme mi alıştıyorlar?" diye düşünür.

Bu Adem'e özgü bir düşünce ve bir parça kıskançlık da içeriyor sanırım. Öte yandan insanlar hayatlarındaki boşluk ve anlamsızlık ölçüsünde cinselliği abartıyorlar. Cinsellik tabii ki çok önemli, ama hayattaki yegâne varoluş biçimi de değil. Şöyle bir telaş seziyorum: 'Nasıl öleceğiz. Ölmeden önce bu dünyanın zevkini tadalım.' Oysa yaşamın zevkli yanı sadece cinselliğe indirgendiği anda şuraya da varabiliyor: 'Bir gün bunu kaybedeceksin. Yaşlanacaksın ve öleceksin.' Bu telaşı ben ölüm korkusuyla iç içe görüyorum. Aslında cinselliğin saf içgüdü oluşu dolayısıyla vahşi, karanlık, ölümcül bir yanı da vardır. Bu karanlıkla yazar olarak çok ilgiliyim. Gazetelerin üçüncü sayfa haberlerine bir bakın. Cinsellik ve buna bağlı cinayet ve ölüm neredeyse cinnet boyutunda yaşanıyor her gün. Son olarak şunu da söylemeden geçemeyeceğim: Ben,

***

Kitaplık- Babil Kulesi Eki / Ekim 2004